

แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาตามแนวคิดของพหุวัฒนธรรมศึกษา
Guidelines for the development of educational management
according to the concept of multicultural education

วิเนส จันทะวงษ์ศรี¹, จิตยาภรณ์ เชาวรากุล², ศุภศักดิ์ บุญญะสุด³ และพัชรินทร์ เบญจมาพรชัย⁴
Wines Jantawongsri¹, Jitiyaporn Chaowarakul², Supasak Bunyasut³ and Patcharin Benchamapronchai⁴

¹อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

¹Lecturer, Bachelor of Arts Program in Japanese, Thepsatri Rajabhat University

²อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

²Lecturer, Master of Education Program in Educational Administration, Saint John's University

³อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

³Lecturer, Bachelor of Laws Program, Phitsanulok University

⁴อาจารย์ประจำ โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ

⁴Deputy Director of Phratumnuksuankularb School

Email: junwiness@gmail.com

Received:	December	7, 2022
Revised:	May	26, 2023
Accepted:	June	12, 2023

บทคัดย่อ

การพัฒนาการจัดการศึกษาตามแนวคิดของพหุวัฒนธรรมเป็นการจัดการศึกษาเป็นบทความวิชาการเพื่อให้มีรูปแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของตนได้อย่างสูงสุด ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และเป็นพลเมืองที่มีความพร้อมในการทำงานและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายวัฒนธรรมได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งเป็นเรื่องที่สถานศึกษาต้องหาวิธีการในการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์และตอบโจทย์ของสังคมอย่างแท้จริง พร้อมทั้งโจทย์ใหม่ของการศึกษาไทยเป็นการศึกษาที่ไม่มุ่งเน้นเพียงด้านวิชาการอย่างเดียว แต่จะเน้นทั้งวิชาชีพ วิชาชีพ ต้องพร้อมเข้าสู่โลกของการทำงานที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย

บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและแนวทางในการพัฒนาแนวคิดของพหุวัฒนธรรมศึกษา ประกอบด้วย ความหมาย ความสำคัญ เป้าหมายและแนวทางในการปฏิบัติตามแนวคิดของพหุวัฒนธรรมศึกษา องค์ประกอบและโครงสร้างของพหุวัฒนธรรมศึกษา การพัฒนาการจัดการศึกษาตามแนวคิดของพหุวัฒนธรรมศึกษา และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

คำสำคัญ : การจัดการศึกษา, พหุวัฒนธรรมศึกษา

Abstract

The development of educational management according to the concept of multicultural education. It is an academic article in order to have an appropriate format and correspond to the context of learners with cultural differences. Encourage students to develop according to their full potential. Learners are learning, have an understanding of one's own culture and those of others accept cultural differences. And be citizens who are ready to work and live in a multicultural society with quality. It is a matter for educational institutions to find methods for teaching and learning that benefit students and truly meet the needs of society. Together with the new issue of Thai education is a study that does not focus on academics alone. But will focus on both subjects, life, career, must be ready to enter the world of work with various cultures

This article presents about educational management and guidelines for developing the concept of multicultural education, consisting of meaning, importance, goals and guidelines for implementing the concept of multicultural education, Composition and structure of multicultural education, development of educational management according to the concept of multicultural education and guidelines for teaching activities in multicultural classrooms.

Keywords : educational management, multicultural education

บทนำ

ประเทศไทยมีประชากรที่มาจากหลากหลายชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน มีหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกับคนไทย อาทิเช่น จังหวัดของภาคเหนือ มีชาวไทยล้านนา และชาวไทยภูเขา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น จังหวัดศรีสะเกษ บางตำบลมีชนเผ่าเชื้อสายเขมรและส่วย ภาคใต้ตอนล่าง เช่น จังหวัดสงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล มีคนไทยเชื้อสายมลายูและคนไทยเชื้อสายจีน ภาคตะวันตกติดชายแดนพม่า เช่น จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี มีคนเชื้อสายพม่า มอญ กะเหรี่ยง และลาว รวมทั้งภาคกลาง เช่น จังหวัดสมุทรสาคร มีแรงงานย้ายถิ่นมาจากประเทศพม่า อาศัยอยู่จำนวนมาก และยังมีชาวต่างชาติต่างภาษาจากหลายประเทศ เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย

อีกด้วย ซึ่งความหลากหลายชาติพันธุ์นี้ ส่งผลต่อประเทศไทย ในด้านการศึกษา ประเด็นสำคัญคือ การจัดการเรียนการสอน เพราะนักเรียนไทยกับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในโรงเรียน มีสัดส่วนที่เรียนร่วมเพิ่มมากขึ้น (รสสุคนธ์ เนาวบุตร, 2557) ความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ขนบประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิต ส่งผลทำให้สถานศึกษาต้องออกแบบวิธีการในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับผู้เรียน ซึ่งการจัดการศึกษาในสถานศึกษาที่มีนักเรียนที่แตกต่างกลุ่มชาติพันธุ์ ต่างวัฒนธรรม สถานศึกษาส่วนใหญ่มักจัดการเรียนการสอนโดยยึดหลักสูตรแกนกลางจากกระทรวงศึกษาธิการ เนื้อหาและการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของนักเรียน และการจัดสภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียนยังไม่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียน

ที่มาจากต่างชาตินั้นและวัฒนธรรมให้มีเจตคติที่ดีต่อกัน ทำให้นักเรียนไม่เห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน ไม่สามารถเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริงในชุมชนได้ ไม่เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน และส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตกต่ำจนถึงขั้นลาออกในที่สุด

หลายประเทศมีผู้เรียนที่มีความแตกต่างชาติพันธุ์และวัฒนธรรม บางประเทศมีประวัติศาสตร์ด้านความขัดแย้งที่รุนแรงเกี่ยวกับเชื้อชาติ อาทิเช่น สหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่มีผู้นำชุมชนและผู้นำทางการศึกษา ต้องประสบกับปัญหาของสถานศึกษาที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ความไม่เท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษา การเลือกปฏิบัติ และมีงานวิจัยที่พบว่าผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ส่งผลให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง วิธีการในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไปตามเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาทางอารมณ์ สังคม ทักษะชีวิต รวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Jenks, Lee, and Kanplo, 2001) การจัดการศึกษาต้องให้มีรูปแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องคิดหารูปแบบการจัดการเรียนให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมที่หลากหลายของผู้เรียน ให้มีบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตย เคารพและยอมรับในความแตกต่างหลากหลายวัฒนธรรม (Grant and Ladson – Billings, 1997)

โจทย์ใหม่ของการศึกษาไทยจึงเป็นอีกหนึ่งเหตุผลที่ต้องตระหนักถึง การศึกษาที่จะไม่มุ่งเน้นเพียงด้านวิชาการอย่างเดียว แต่จะเน้นทั้งวิชาชีพ วิชาชีพ ต้องพร้อมเข้าสู่โลกของการทำงานที่มีความหลากหลายของวัฒนธรรม ดังนั้นการจัดการศึกษาตามแนวคิดของพหุวัฒนธรรมศึกษาคควรมีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ และเป็นแนวทางที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของตนได้อย่างสูงสุด เป็นพลเมืองที่มีความพร้อมในการทำงานและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายวัฒนธรรมได้อย่างมีคุณภาพ

ความเป็นมาของการจัดการศึกษาตามแนวคิดของพหุวัฒนธรรมศึกษา

“การศึกษาพหุวัฒนธรรม” (Multicultural Education) เกิดขึ้นประมาณ ค.ศ. 1960 ในแถบทวีปอเมริกาเหนือ อันเป็นผลมาจากขบวนการเรียกร้องสิทธิพลเมืองในสหรัฐอเมริกาเพื่อมุ่งจัดการเลือกปฏิบัติในด้านที่อยู่อาศัย อาชีพ และการศึกษา ประมาณ ค.ศ. 1940 เกิดปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติหลายครั้งในสหรัฐอเมริกา ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 นโยบายเกี่ยวกับการศึกษา เกิดการเคลื่อนไหวด้านหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ต่อมาเรียกกันว่า “การศึกษาระหว่างวัฒนธรรม” (Intercultural Education) หรือ “การศึกษาระหว่างกลุ่ม” (Intergroup Education) มีสรุปที่ว่าความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงจะทำให้เกิดความเคารพและการยอมรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายเหล่านี้ได้ จึงทำให้เกิดโครงการ “การศึกษาระหว่างกลุ่มในโรงเรียนที่ให้ความร่วมมือ” ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และยังสนับสนุนสถาบันผลิตครูให้เข้าร่วมโครงการ การศึกษาระดับวิทยาลัยในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม เพื่อลดอคติและความเข้าใจผิดต่าง ๆ (Banks, J.A., 1981 อ้างถึงใน ชูพินิจ เกษมณี, 2545) และเกิดนโยบายปฏิรูปสถานศึกษา การดำเนินนโยบายของรัฐภายใต้แนวคิดพหุวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน

รูปแบบของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมนำไปใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานของการจัดการศึกษาในชุมชนที่มีการอยู่ร่วมกันของหลากหลายกลุ่มวัฒนธรรม เช่น บริเวณสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ กลุ่มไทยมุสลิม ไทยถิ่นใต้และไทยเชื้อสายจีน ต้องเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และอยู่ร่วมกับคนไทยกลุ่มต่างๆ โดยมีวัฒนธรรมไทยกลางเป็นวัฒนธรรมหลักประจำชาติ และยังมีชุมชนที่มีลักษณะที่เป็นชนกลุ่มน้อย เช่น ชาวเล ชาวเขา ชาวซาไก หรือกลุ่มเด็กพิเศษเด็กด้อยโอกาสประเภทต่าง ๆ ที่มีวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตของตนเอง โดยมีวัฒนธรรมไทยกลางเป็นวัฒนธรรมหลัก และ เอกรินทร์ สังข์ทอง (2555) และ อามัตไญนี ดาโอะ (2551) อธิบายว่าแนวคิดเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม เกิดขึ้นจากการเรียกร้องสิทธิของกลุ่มวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ในสังคมใหญ่ เพื่อให้สังคมเกิดความเป็นประชาธิปไตย

นอกจากนี้พหุวัฒนธรรมยังสะท้อนมุมมองที่กว้างกว่าเกี่ยวกับมิติของเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภาษา วิถีทางเพศ บทบาททางเพศ อายุ สถานะทางสังคม การศึกษาและพื้นฐานอื่น ๆ ทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งคำว่าพหุวัฒนธรรมถูกนำไปใช้ อย่างหลากหลายในสาขาที่แตกต่างกัน เช่น พหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural education) หลักสูตรพหุวัฒนธรรม (Multicultural curriculum) ดนตรี แนวพหุวัฒนธรรม (Multicultural music) เป็นต้น

ความหมายของการจัดการศึกษาตามแนวคิดของพหุวัฒนธรรมศึกษา

สารานุกรมสำหรับเยาวชนไทย ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2550 กล่าวถึง “การศึกษา” ไว้ว่า “คนเราต้องรู้เรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวเราเอง รู้เรื่อง พ่อ แม่ พี่น้องในบ้านของเรา รู้จักเพื่อนบ้านของเรา รู้เรื่องโรงเรียนของเรา และต้องรู้จักหลายอย่างที่อยู่รอบตัวเรา เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ ภูเขา สัตว์เลี้ยง สัตว์ที่เห็นอยู่ในบริเวณบ้าน และบริเวณใกล้เคียงบ้าน พระอาทิตย์ พระจันทร์ ดาว เมฆ ฝน ถนนหนทาง รถชนิดต่าง ๆ ที่เราเห็นบนถนน และที่เราใช้อยู่ ทุกวันเหล่านี้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีวิชาความรู้ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องเรียน เช่น การอ่านออกเขียนได้ ทำเลขได้ รู้ว่าทำไมฝนจึงตก วิชาเหล่านี้ทำให้เข้าใจเรื่องต่าง ๆ ได้มากขึ้น เฉลียวฉลาด คิดได้คล่อง ทำงานเป็น จิตใจกระปรี้กระเปร่า คบหาสมาคมกับเพื่อนฝูงได้ดีและคำว่า “วัฒนธรรม” พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติขึ้นใหม่โดยอธิบายในสารานุกรมไทยว่า วัฒนธรรมมีความหมายตรงกับคำว่า Culture หมายความว่า เพาะปลูกให้งอกงาม เปรียบได้กับการเพาะปลูกพันธุ์ไม้ให้งอกงาม ผลิดอกออกผล เพื่อประโยชน์แก่มนุษย์ในอนาคจะใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนได้ และคำว่าพหุวัฒนธรรม National Council for Accreditation of Teacher Education (NCATE) (2002) อธิบายว่า พหุวัฒนธรรม เป็นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และประวัติศาสตร์ โดยใช้โครงสร้างของกลุ่มชน (ethnicity) เชื้อชาติ (race) สถานะของครอบครัว (socioeconomic status) เพศ (gender) ความสามารถพิเศษ (exceptionalities) ภาษา (language) ศาสนา (religion) บทบาททางเพศ (sexual orientation) และพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ (geographical area) ส่วนความหมายของ

พหุวัฒนธรรมศึกษา คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายว่าเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระและความคิด ความเชื่อของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม แม้ว่าในสังคมชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ไม่มีชนกลุ่มน้อยหรือผู้พูดภาษาถิ่น แต่หลักสูตรและการสอนความเชื่อมโยงถึงความรู้และความสัมพันธ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชนพื้นถิ่น เช่น ประเพณี ภาษาความเชื่อ และวิถีชีวิต เพื่อสร้างความเข้าใจดีต่อกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติก็ยังมี ความจำเป็นอยู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549, น.16525) สอดคล้องกับ Mitchell and Salsbury (1999) อธิบายว่า การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม เป็นการศึกษาที่มีแนวความคิดค่านิยมเชิงบวกเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ และนำไปสู่การปรับปรุงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน

การศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม ยังเป็นการใช้แนวความคิดทางปรัชญา ความเสมอภาค ความเป็นธรรม และการให้เกียรติในความเป็นมนุษย์ (Grant and Ladson – Billings, 1997) เป็นกระบวนการจัดการศึกษาการออกแบบมาเพื่อพัฒนาส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ และการยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม (Tileston, 2004) ในสถานศึกษา การสอดแทรกวัฒนธรรมที่หลากหลายในเนื้อหาวิชา ให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน มีการจัดสภาพแวดล้อมของการศึกษาในสถานศึกษาที่ส่งเสริมให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน และเกิดความยุติธรรมระหว่างกลุ่มผู้เรียนที่แตกต่างวัฒนธรรม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อตกลงที่ว่า อคติ การแบ่งแยกและความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติของกลุ่มคนที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่าง Banks (2001) และ Bennett (2007) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นการเรียนรู้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อ ค่านิยมแบบประชาธิปไตย และปรัชญาพหุวัฒนธรรมนิยม (Cultural Pluralism) ภายใต้สังคมที่หลากหลายวัฒนธรรม นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เจริญสูงสุดตามศักยภาพของตน ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม ตลอดจนประสบความสำเร็จทางการเรียนและสามารถเข้าสู่สังคมได้อย่างมีความสุขโดยไม่แบ่งแยกชนชั้นและวรรณะ

ดังนั้น ในการจัดการศึกษาตามแนวคิดของ พหุวัฒนธรรม จึงหมายถึงการจัดทำแผนการจัดการ กระบวนการจัดการศึกษาในรูปแบบที่พัฒนามาจากปรัชญา ค่านิยมแบบประชาธิปไตย และความเชื่อในคุณค่าของความ หลากหลายวัฒนธรรม (Multiculturalism) โดยจัด สภาพแวดล้อมให้กับผู้เรียนจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทั้ง ในด้านกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบประเพณี วิถีชีวิต เพศ ชนทางสังคม และความต้องการพิเศษอื่น ๆ จนเกิดการ เรียนรู้และได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และมีความพร้อมที่จะยอมรับความ แตกต่างทางวัฒนธรรม ยอมรับในคุณค่าของวัฒนธรรมอื่น พร้อมทั้งมีทักษะในการอยู่ร่วมกับคนต่างวัฒนธรรมอย่าง สันติสุข

ความสำคัญการจัดการศึกษาตามแนวคิดของ พหุวัฒนธรรมศึกษา

พหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) มีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกิดจากสภาพของ สถานศึกษาที่ประกอบด้วยผู้เรียนต่างเชื้อชาติ ต่างวัฒนธรรม มาเรียนร่วมกัน ต้องได้รับการจัดการศึกษาด้านหลักสูตร เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิด การพัฒนาได้อย่างสูงสุดตามศักยภาพของตน และเป็น พลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ นักการศึกษาจึงได้ ให้ความสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาเกี่ยวกับ พหุวัฒนธรรมมากขึ้น มีนักประชากรศาสตร์ของอเมริกัน กล่าวว่างค์ประกอบของพลเมืองอเมริกันว่าในปี ค.ศ. 2050 ประกอบด้วยพลเมืองหลากหลายชาติพันธุ์ ร้อยละ 53 เป็น คนผิวขาว ร้อยละ 25 เป็นลาติน ร้อยละ 14 เป็นคนผิวดำ ร้อยละ 8 เป็นคนเอเชียและหมู่เกาะแปซิฟิก และอีกร้อยละ 1 เป็นคนอินเดียพื้นเมือง (D'Angelo and Dixey, 2001) ซึ่งชาวอเมริกันบางกลุ่มเชื่อว่าความแตกต่างทางชาติพันธุ์ คือ ปัญหาหลักของประเทศ คนที่มีความแตกต่างและหลากหลาย ทางวัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ ทำให้เกิดของความ ขัดแย้งในสังคม เกิดจากความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง และ ขาดความอดทนอดกลั้นของคนที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้น การเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของคนกลุ่มอื่น ทั้งในเรื่อง ของความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี

จึงถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นใน โลกใบนี้ (Wan, 2006)

นักการศึกษานอกจากการให้ความรู้ทางวิชาการ และการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแล้ว บทบาทและหน้าที่ สำคัญอีกอย่างหนึ่ง การเตรียมเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีทักษะการ ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนที่ผู้คนมีความแตกต่างหลากหลายเชื้อชาติ ให้สามารถอยู่ร่วมกันด้วยความสมัครสมานสามัคคี มีความ เป็นอยู่ที่ดี (Singh, 2006 and Wan, 2006) ซึ่งไม่ว่าจะเป็น นักการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู รวมทั้งผู้ปกครอง ควรมีบทบาทและหน้าที่ในการปลูกฝังให้นักเรียนเกิด ความคิด และค่านิยมในการอยู่ร่วมกันในสังคม ตระหนักรู้ใน ความแตกต่างทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม และ การสร้างการ ยอมรับ (Respect) ในความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม (D'Angelo and Dixey, 2001 ; Kunzman, 2003) ในการรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต้องอาศัย การยอมรับทางวัฒนธรรม การจัดการศึกษาจึงต้องบูรณาการ ทางสังคมเพื่อนำไปสู่การยอมรับความหลากหลายใน เอกลักษณ์ของชาติ (ไข่มุก อุทัยวสี, 2552) พหุวัฒนธรรม ศึกษาจะช่วยให้เกิดความเข้าใจ ยอมรับและศรัทธาความ แตกต่างทางวัฒนธรรม เข้าใจอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของผู้คน ที่แตกต่างกัน (เอกรินทร์ สังข์ทอง, 2555)

พหุวัฒนธรรมศึกษาทำให้ผู้เรียนได้คุ้นเคยกับ ความคิดที่ว่ายยังมีอีกหลายวิถีชีวิต ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม และมุมมองที่แตกต่างกับของตนเองอีกมาก หลักสูตรและ การจัดการเรียนการสอนแบบพหุวัฒนธรรมต้องมีเป้าหมาย เพื่อการสร้างความรู้สึกร่วมกันกับต่อความหลากหลายของ วัฒนธรรม ให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของสังคม นั้น หรือนับถือบุคคลอื่นที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน ทุกคน มาเรียนต้องได้รับการยอมรับจากครูหรือผู้สอน (อามิตไญนี ดาโอะ, 2551) ซึ่งในการส่งเสริมสังคมในรูปแบบ พหุวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันในกลุ่ม นักเรียนนั้น ต้องจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและนอก ห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและการ ยอมรับ สร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการ ค้นคว้าให้นักเรียนมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จเท่าเทียม กัน และฝึกหัดให้นักเรียนมีวิจารณญาณในการใช้ความคิด ความร่วมมือกันระหว่างกลุ่ม โดยบูรณาการแนวคิดให้เกิด การยอมรับซึ่งกันและกันไปในการเรียนการสอน (Wilson,

2006) และมีการเชื่อมโยงแนวคิดทางด้านพหุวัฒนธรรม และ ศาสตร์ความรู้หรือรายวิชา โดยคำนึงถึงประเด็นสองประเด็น ได้แก่ ความเป็นจริง (Reality) ทางสังคม และความเกี่ยวข้อง (Relevance) กับประสบการณ์ของผู้เรียน ผู้สอนต้องมีความ รับผิดชอบโดยตรงต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้น รวมถึงการบูรณาการวัฒนธรรมของผู้เรียนเข้ากับการเรียน การสอน และต้องมั่นใจว่าแนวทางการสอนนั้นมีความเป็น พหุวัฒนธรรม หมายความว่า จะต้องมีการปรับรูปแบบการสอนที่ หลากหลาย มีการถ่ายทอดและนำเสนอในหลายมุมมองไปยัง ผู้เรียน

นอกจากนี้ความสำคัญของการจัดการศึกษาตาม แนวคิดของพหุวัฒนธรรม ช่วยสร้างการยอมรับและความ เข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล ในการจัดการศึกษาที่มีความ เหมาะสมต้องมีการยึดหลักการบูรณาการในลักษณะ ของสังคมพหุวัฒนธรรม และท้ายที่สุดการศึกษาแบบ พหุวัฒนธรรมจะเป็นหนทางที่ช่วยนำไปสู่ความเป็นสังคม ที่มีความสมบูรณ์แบบ มีคุณค่าและมีความสวยงามบนความ แตกต่าง ที่สร้างความเจริญก้าวหน้าของสังคมได้อย่างยั่งยืน

เป้าหมายและแนวทางในการปฏิบัติตามแนวคิดของ พหุวัฒนธรรมศึกษา

เป้าหมายและแนวทางการจัดการศึกษาตาม แนวทางพหุวัฒนธรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษา ที่มีทั้งผู้เรียนจากวัฒนธรรมที่หลากหลาย ชนชั้นทางสังคม เชื้อชาติ และกลุ่มชน โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของ ผู้เรียนที่มีความเท่าเทียมกันให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ความสำคัญของเป้าหมายในการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรม จึงเป็นการเพิ่มขึ้นของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทุกคนภายใต้ข้อสมมติฐานที่ว่า ผู้สอนสามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนให้นักเรียนทุกคนที่มาจากกลุ่มที่หลากหลาย โดยการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ สอดคล้องกับวัฒนธรรมและลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน แต่ละคน (วุฒิสักดิ์ โภชนกุล, 2556) โดยมีเป้าหมายของ การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมตามระดับการพัฒนานักเรียน ของทฤษฎีการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมที่กล่าวไว้ 6 ระดับ (Bank, 1994) ได้แก่ 1) กลุ่มหลงวัฒนธรรมตนเอง ปฏิเสธ วัฒนธรรมอื่น 2) กลุ่มหลงวัฒนธรรมอื่นปฏิเสธวัฒนธรรม ตนเอง 3) ยอมรับและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมตนเอง

4) ยอมรับและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมตนเองและ วัฒนธรรมอื่น และ 5) สะท้อนความหลากหลายทาง วัฒนธรรมและแสดงออกถึงความเป็นของชาติของตน และ 6) สะท้อนความเป็นชาติของตนและมนุษยโลก

เป้าหมายของการจัดการศึกษาตามแนวทาง พหุวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาเจตคติทางบวกต่อความ แตกต่างทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ กลุ่มชน และศาสนา มีงานวิจัยต่าง ๆ พบหลักฐานที่เชื่อถือได้ว่า เจตคติทางลบและ ทศนคติที่ติดตัวมาของผู้เรียนจากกลุ่มต่าง ๆ เกิดจากการ ถ่ายทอดจากบุคคลในสังคม ซึ่งเรียกว่า “หลักสูตรสังคม (Societal Curriculum)” ส่งผลให้ผู้เรียนจำนวนมาก มีความ เข้าใจ ความเชื่อ และทัศนคติที่ผิดเกี่ยวกับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ถ้าสถานศึกษาไม่ช่วยพัฒนาเจตคติทางบวกเกี่ยวกับความ แตกต่างของกลุ่ม ผู้เรียนก็จะมีความคิดที่เป็นทางลบจนเป็น ผู้ใหญ่ ฉะนั้นสถานศึกษาจะต้องมีขั้นตอนหรือกระบวนการ ที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนเกี่ยวกับความเสมอภาคของสังคม

การศึกษาพหุวัฒนธรรมเป็นความพยายามในการ ปฏิรูปการศึกษาเพื่อไปสู่ความเป็นธรรมทางการศึกษา สำหรับกลุ่มวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ ซึ่งซูพินิจ เกษมณี (2545) กล่าวว่า การศึกษาพหุวัฒนธรรม จึงมีแนวทาง 4 มิติ ดังนี้

1. การศึกษาพหุวัฒนธรรมเป็นขบวนการสร้างความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาของกลุ่ม โดยการ เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทั้งหมดของโรงเรียน
2. การศึกษาพหุวัฒนธรรมมุ่งพัฒนาหลักสูตรเพื่อ พัฒนาความรู้และความเข้าใจเรื่องความแตกต่างทาง วัฒนธรรม
3. การศึกษาพหุวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่ทำให้ บุคคลกลายเป็นผู้มีลักษณะพหุวัฒนธรรมและพัฒนา ความสามารถในการตระหนัก ประเมิน เชื่อถือ ทำได้อย่าง หลากหลาย
4. การศึกษาพหุวัฒนธรรมเป็นพันธกิจที่จะต่อสู้กับ ลัทธิเชื้อชาตินิยม เพศนิยม โดยการพัฒนาความเข้าใจ ทศนคติ และทักษะด้านปฏิบัติการทางสังคมที่เหมาะสม

การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา ต้องพัฒนาให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในความสามารถที่จะ ประสบความสำเร็จในการศึกษา มีทักษะทางสังคมที่จะ

สามารถปรับตัว และเรียนรู้ร่วมกันอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยมีสถานศึกษาสร้างความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ ในที่สุดเมื่อผู้เรียนมองเห็นความเป็นจริง และเข้าใจอย่างถ่องแท้ของวัฒนธรรมที่แตกต่าง ส่งผลไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อันนำไปสู่การเป็นสังคมแห่งพหุวัฒนธรรมในที่สุด

องค์ประกอบหลักและโครงสร้างของพหุวัฒนธรรมศึกษา

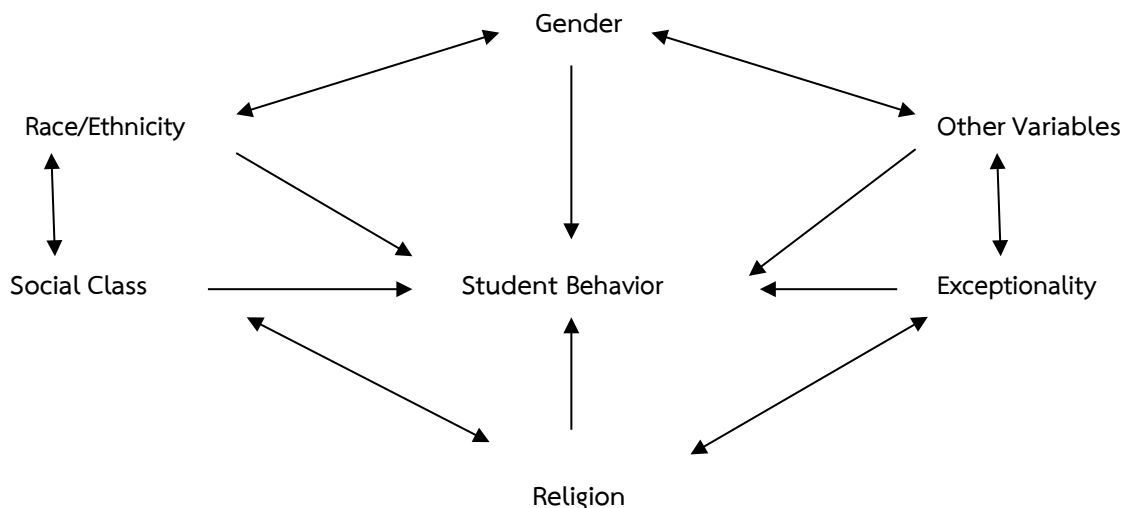
องค์ประกอบหลักของการศึกษาพหุวัฒนธรรม James A. Banks ศาสตราจารย์ ทางด้านการศึกษา University of Washington – Seattle และผู้อำนวยการ Center of Multicultural Education เคยดำรงตำแหน่ง ประธานสมาคม the American Educational Research Association (AERA) และ the National Council for the Social Studies (NCSS) เสนอว่าการศึกษาพหุวัฒนธรรมนั้น มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. แนวคิด เรื่องของแนวคิดทางการศึกษา พหุวัฒนธรรมเป็นการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่เท่าเทียมให้กับนักเรียนโดยไม่ต้องคำนึงถึงเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ชนชั้นทางสังคม หรือเพศ เนื่องจากนักเรียนบางคนถูกตัดโอกาส หรือเนื่องจาก เชื้อชาติ เพศ และสถานภาพทางสังคมของเขาเหล่านั้น

2. การเคลื่อนไหวเพื่อปฏิรูปการศึกษา เป็นลักษณะของการปรับเปลี่ยนในเรื่องยุทธศาสตร์การสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนตลอดจนสร้างโอกาสที่เท่าเทียมในเรื่องของการเรียนรู้

3. กระบวนการ การศึกษาพหุวัฒนธรรมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง มีวัตถุประสงค์สำคัญคือการสร้างให้เกิดแนวคิดประชาธิปไตยในโรงเรียนและสังคม โดยตระหนักถึงความเสมอภาค เสรีภาพ และภราดรภาพ

โครงสร้างแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา

ภาพที่ 1 Multicultural Education Issues and Perspectives
ที่มา: Banks and Banks, 1989 อ้างอิงใน วุฒิสักดิ์ โกชนกุล 2556

จากภาพที่ 1 แสดงโครงสร้างทางสังคมของการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน และอาจเป็นอิทธิพลจากตัวแปรตัวใดตัวหนึ่ง หรือจากหลายตัวแปรประกอบกัน ไม่ว่าจะเป็นเพศ เชื้อชาติ ขนชั้นทางสังคม ศาสนา ความสามารถพิเศษ และตัวแปรอื่น ๆ ย่อมมีอิทธิพลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อตัวแปรต่าง ๆ โดยไม่เน้นความสำคัญเพียงตัวแปรเดียวหรือตัวแปรตัวใดตัวหนึ่งโดยเฉพาะ โครงสร้างตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงพฤติกรรมของนักเรียน เพศ เชื้อชาติ ขนชั้นทางสังคม ศาสนา ความสามารถพิเศษ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาในการ ส่งเสริมให้ผู้สอนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องตามแนวทางการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมต่อไป

การพัฒนาการจัดการศึกษาตามแนวคิดของพหุวัฒนธรรมศึกษา

การจัดการศึกษาตามแนวคิดของพหุวัฒนธรรมสามารถพัฒนาได้ด้วยแนวทางปฏิบัติที่หลากหลาย สถาบันการศึกษาจะต้องออกแบบหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ (Banks, 1989) กล่าวไว้ว่า “การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมไม่สามารถเห็นได้จากการกระทำในรายวิชาหรือหลักสูตรเดียว นักการศึกษาจะต้องใช้การจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมในแนวทางที่กว้าง หลากหลายในหลักสูตรและการปฏิบัติที่ส่งผลถึงความเท่าเทียมกันทางการศึกษา” การจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมจึงเป็นการบูรณาการสถานศึกษาในลักษณะองค์รวม ส่งผลถึงความเท่าเทียมกันทางการศึกษาในขอบเขตของ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะทางสังคมความสามารถพิเศษ และวัฒนธรรมประเพณี

และพหุวัฒนธรรมศึกษายังมีแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ว่า “Education within a pluralistic society should affirm and help students understand their home and community cultures.”

“การให้การศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ วัฒนธรรมของตนเอง พร้อมทั้ง ยอมรับและเข้าใจวัฒนธรรมของผู้อื่นด้วย” (Bank, 1994) มีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1. การสร้างโอกาสที่เท่าเทียม ให้เกิดความยุติธรรมในการได้รับการศึกษาของผู้เรียนจากความหลากหลายวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา เพศ ฐานะทางสังคม สภาพร่างกาย เป็นต้น
2. การปรับวิธีการจัดการเรียนการสอน ให้เกิดความเหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้
3. การปรับเนื้อหาในบทเรียนเพื่อให้มีความสำคัญกับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน
4. การปรับทัศนคติการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถอธิบายในแต่ละแนวทางในการปฏิบัติของพหุวัฒนธรรมศึกษา ดังนี้

แนวทางที่ 1 การสร้างโอกาสที่เท่าเทียม ยุติธรรม ความเสมอภาค ในการได้รับการศึกษาของผู้เรียนที่มาจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา เพศ ฐานะทางสังคม สภาพร่างกาย ความเท่าเทียมนี้ หมายถึง ความเท่าเทียมทั้งด้านของโอกาส การได้รับการศึกษาและประสบความสำเร็จทางการศึกษา จึงต้องมีการปรับวิธีการสอน และนโยบายการจัดการศึกษาให้เอื้อต่อผู้เรียนทุกกลุ่มวัฒนธรรม ครูจึงมีบทบาทสำคัญดังนี้ (บัญญัติ ยงยวน, 2550)

1. เสริมสร้างเจตคติ ค่านิยมทางเชื้อชาติ ที่ถูกต้องให้กับผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการสอน และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ไม่ลำเอียง การรับรู้เจตคติและพฤติกรรมของครูเกี่ยวกับความแตกต่างผู้เรียนต้องเป็นไปในทิศทางบวก
2. เป็นผู้ที่ยอมรับแนวคิดในเรื่องของความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย และมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเจตคติในเรื่องการยอมรับในบุคคลและกลุ่มบุคคลที่มีความแตกต่างจากตน
3. มีความรู้ เจตคติและทักษะการสื่อสารในชั้นเรียน สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนและจัดกิจกรรมในบทเรียนอย่างเท่าเทียม และการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมและส่งเสริมการยอมรับซึ่งกันและกันเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและยอมรับความแตกต่างและความหลากหลาย

แนวทางที่ 2 การปรับวิธีการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่มาจากต่างวัฒนธรรม วิธีการปรับการจัดการเรียนการสอน (จิตติมาธิ์ อาพัทธนันท์, 2551) ดังนี้

1. โรงเรียนควรมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับ พหุวัฒนธรรมศึกษา มีแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และแนวปฏิบัติในโรงเรียน รวมถึงการ สื่อสารไปถึงพ่อแม่และประชาชนว่าโรงเรียนให้ความสำคัญ กับพหุวัฒนธรรมศึกษากับผู้เรียน

2. ปรับทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และการปฏิบัติ ตนของบุคลากร สิ่งสำคัญที่สุด ได้แก่ ทัศนคติของบุคลากร ครู ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ธุรการ แม่บ้าน ภารโรงและเจ้าหน้าที่ ทุกคนในโรงเรียน โดยเฉพาะครูจะต้องเชื่อว่าผู้เรียนทุกคน ไม่ว่าจะมาจากเชื้อชาติใด เพศใด มีความผิดปกติทาง ร่างกายหรือไม่ ล้วนแล้วแต่มีโอกาที่จะประสบความสำเร็จ ในการเรียนด้วยกันทั้งนั้น

3. การจ้างบุคลากรในโรงเรียนให้มีความ หลากหลาย บุคลากรในโรงเรียน เช่น ผู้บริหาร ครู บุคลากรสนับสนุน ควรมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเชื้อ ชาติ เพศ ศาสนา และสภาพร่างกาย ความหลากหลาย จะ เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายของโรงเรียนเกี่ยวกับพหุ วัฒนธรรมศึกษาของโรงเรียน

4. หลักสูตรของโรงเรียนควรมีการปรับเพื่อให้ สะท้อนมุมมองของชนกลุ่มน้อยมากขึ้น เป็นการนำเสนอ เนื้อหาหลักสูตรผ่านมุมมองของชนกลุ่มน้อยเองด้วยไม่ใช่ เพียงแค่เพิ่มเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยเข้าไปในหลักสูตร เท่านั้น การปรับหลักสูตรเช่นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมองปัญหา และประเด็นต่าง ๆ จากมุมมองของคนหลากหลายวัฒนธรรม

5. เทคนิคการสอน ผู้สอนต้องมีวิธีการสอน ที่มุ่งเน้นถึงการมีส่วนร่วมและการจัดกิจกรรมกลุ่มเทคนิค การสอนที่ เหมาะสมกับหลักสูตรที่ มีความเป็น พหุวัฒนธรรมศึกษา หมายถึงการเรียนที่ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางและการเรียนที่ครูฟังเสียงและความคิดเห็นของ ผู้เรียนที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรมโดยโรงเรียนและเขต พื้นที่การศึกษาต้องมีการจัดการอบรมวิธีการสอนสำหรับ ผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้แก่ครู

6. สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน สถานศึกษา ควรเลือกใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่สะท้อน

ประสบการณ์และประวัติศาสตร์ สื่อการสอนควรจะ เกี่ยวข้องกับปัญหาและมุมมองของทุกกลุ่มชนชาติ

7. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เป็นส่วนประกอบ สำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาและนำมาซึ่งพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ผู้ปกครองอาจลังเล ไม่กล้าเข้ามามีส่วนในการจัด การศึกษา เนื่องจากเห็นว่าตนเองไม่มีอำนาจ หรือไม่ได้รับความ ใสใจจากโรงเรียน ดังนั้นหน้าที่ของสถานศึกษา คือ การหาวิธีที่จะทำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการ ออกแบบวิธีการในการจัดการศึกษาให้มากที่สุด

8. มีการตรวจสอบและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นแบบใดก็ตาม ต้องหมั่น ตรวจสอบและปรับปรุง พัฒนา การจัดการศึกษาใน สถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เช่น ตรวจสอบว่าเป้าหมายที่ กำหนดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมศึกษา บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ เป็นต้น

แนวทางที่ 3 การปรับเปลี่ยนเนื้อหาในบทเรียน เพื่อให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมต่าง ๆ แนวทางดังกล่าวมี 4 ระดับ ดังนี้ (Bank, 1994)

ระดับที่ 1 The Contribution Approach คือ การเพิ่มบทบาท เหตุการณ์ ประสบการณ์ของเชื้อชาติ ต่าง ๆ ในบทเรียน โดยให้มีเนื้อหาที่แสดงถึงบทบาทของ ตัวแทนของกลุ่มของผู้เรียนในสังคม เช่น กล่าวถึงบุคคล ที่มีชื่อเสียงในวัฒนธรรมหรือประวัติศาสตร์ของผู้เรียน

ระดับที่ 2 The Additive Approach คือการเพิ่ม หรือเสริมสิ่งที่ขาดหายไปในหลักสูตร เนื้อหา สำคัญ แก่นของเรื่อง เข้าไปโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง หลักสูตร

ระดับที่ 3 The Transformation Approach คือ การปรับเปลี่ยนเนื้อหาในหลักสูตรทั้งหมด เพื่อให้สอดคล้อง กับแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาทั้งในประเด็นของ เหตุการณ์ แนวคิด ที่ต้องมีความสอดคล้องกับผู้เรียนที่มีวัฒนธรรม หลากหลาย

ระดับที่ 4 The Social Action Approach คือ การมีบทบาททางสังคม ดูว่าในสถานศึกษาหรือชุมชน มีปัญหาอะไรบ้างและแสดงบทบาทในการแก้ไขเพื่อนำ ความรู้มาช่วยแก้ไขปัญหาสังคม ให้พัฒนาขึ้น

แนวทางที่ 4 การปรับทัศนคติในการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติของผู้เรียนที่หลากหลายทางวัฒนธรรม การสอน

ของครูที่เข้าใจผู้เรียนอย่างแท้จริงจึงสำคัญ ไม่ว่าผู้เรียนจะมาจากวัฒนธรรมใดก็ตาม ผู้สอนจะต้องมีทักษะ 3 ประการ ดังนี้

1. To Know: รู้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้เรียน เห็นอกเห็นใจ
2. To Care: ใส่ใจผู้เรียนทุกคน ไม่ดูถูกดูแคลน
3. To Act: ปฏิบัติและกระทำต่อผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมเสมอภาค แล้วจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกถึงความเท่าเทียมจากผู้สอนอย่างแท้จริง

แนวทางในการปฏิบัติตามแนวคิดของพหุวัฒนธรรมศึกษา ควรมีประเด็นที่เน้นในเรื่องของทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษา ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการยอมรับความแตกต่าง มีนโยบายที่ชัดเจนในการปฏิบัติและดำเนินการเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา มีการสร้างโอกาสความเท่าเทียมกัน และการปรับทัศนคติการอยู่ร่วมกันในการได้รับการศึกษาของผู้เรียน รวมถึงการสื่อสารไปถึงพ่อแม่ ผู้ปกครองและประชาชน ว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมศึกษากับผู้เรียน
2. ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องมีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ เพศ ศาสนา และสภาพร่างกาย ความหลากหลายของบุคลากร จะเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายของโรงเรียนเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมศึกษา เป็นอย่างดีครูและบุคลากรมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างเจตคติเป็นผู้ที่ยอมรับแนวคิดในเรื่องของความแตกต่างทางวัฒนธรรมและจะต้องปราศจากความลำเอียงต่อผู้เรียน ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน
3. จัดทำหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับบริบทความเป็นอยู่ โดยเน้นในเรื่องของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ประเพณีของนักเรียน

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม

การศึกษาเด็กปฐมวัยในสหรัฐอเมริกา เริ่มต้นในการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมในโรงเรียน เพื่อตอบสนองสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีมากขึ้นและชัดเจน (Mesrobian, 1992) นักวิจัย นักวิชาการ เริ่มให้ความสำคัญกับบทบาทที่เพิ่มขึ้นของครู ที่

จะเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีความเข้าใจ ยอมรับในความเหมือนและความแตกต่างของตนเองกับผู้อื่น (Bainbridge, Pantaleo, and Ellis, 1999 Mesrobian, 1992, Purnell et al., 2007) มีงานวิจัยหลายชิ้นยืนยันว่าการผสมผสานเรื่องพหุวัฒนธรรมในการเรียนการสอนในห้องเรียน ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่าง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นด้วยวิธีต่าง ๆ ได้แก่

1. การใช้หนังสือภาพ การนำสื่อการสอนผสมผสานกับวัฒนธรรม อาจเริ่มจากการใช้หนังสือภาพ เพราะภาพที่แสดงอยู่ในหนังสือภาพสามารถดึงดูดความสนใจและเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดความใคร่รู้ในวัฒนธรรมอื่น ๆ หนังสือภาพที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมสามารถแสดงให้เด็กได้เห็นภาพชีวิตจริงของแต่ละบุคคล ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน และภาพของการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรม (Bainbridge, Pantaleo, and Ellis, 1999) แต่การใช้หนังสือภาพยังมีข้อจำกัด อาทิ 1) หนังสือภาพสำหรับเด็กแสดงภาพของคนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน ยังมีจำนวนน้อย และหนังสือส่วนใหญ่ปิดเป็นความจริงหรือนำเสนอภาพที่แสดงถึงการถูกกดขี่ ถูกเอารัดเอาเปรียบของคนต่างวัฒนธรรม ส่งผลทำให้เด็กมีความเข้าใจในเรื่องพหุวัฒนธรรมที่ไม่ถูกต้อง 2) แม้ว่า จะเริ่มมีหนังสือนิทานพื้นบ้านจากกลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ แต่ยังให้ข้อมูลไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการยอมรับและภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง 3) มีวรรณกรรมที่เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรม ยังคงมีเนื้อหาจำกัด นั่นคือเนื้อหาของวรรณกรรมมักจะเน้นที่ความแตกต่างของเชื้อชาติ ผิวสี และชนชั้น แต่ไม่ครอบคลุมไปถึงความแตกต่างของโครงสร้างครอบครัว ภูมิสำเนา ศาสนา สถานะทางสังคม เศรษฐกิจ และลักษณะทางกายภาพ ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กแต่ละคนมีวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่อาจเหมือนหรือแตกต่างกัน และยังมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกแบ่งแยก หรือเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ประการสุดท้าย ครูยังมีความรู้จำกัดในการเลือกหนังสือภาพที่เหมาะสมกับอายุ และประสบการณ์ของเด็กในห้องเรียน รวมถึงความสามารถในการใช้กลวิธีในการผสมผสานพหุวัฒนธรรมในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. กิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะ เป็นสิ่งหนึ่งที่สะท้อนความเป็นอยู่และวัฒนธรรม สามารถนำมาเชื่อมโยงกับ

เนื้อหาในวิชาที่จะช่วยสร้างบรรยากาศในห้องเรียนรู้สึกอบอุ่น มีคุณค่า และยอมรับซึ่งกันและกันได้ดี เช่น การให้เด็กวาดรูปชุมชนของตนเอง เป็นการกระตุ้นให้มองสิ่งแวดล้อมรอบตัวและเกิดการสังเกตถึงวิถีชีวิตรอบตัวมากขึ้น และนำสิ่งที่เห็นมาถ่ายทอดเป็นรูปภาพ หรือแสดงภาพสถานที่ต่าง ๆ พร้อมมีคำอธิบาย เด็กก็จะเรียนรู้เรื่องความเหมือน และความแตกต่างกันของคนในสังคม จะพัฒนาเป็นความชื่นชมและยอมรับในความหลากหลายในวัฒนธรรมอย่างเป็นธรรมชาติ (Reisberg, 2008)

3. การจับกลุ่มทำโครงการ เป็นอีกวิธีการที่จะกระตุ้นให้เด็กแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มใหญ่ กลุ่มเล็ก และเสนอในห้องเรียน ก็จะทำให้เด็กได้เรียนรู้เรื่อง วัฒนธรรมลึกซึ้งและหลากหลายมุมมองมากขึ้น (Morgan, 2009) นอกจากนี้การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการเสนอภาพ และข้อมูลที่เป็นจริงเชิงบวกเกี่ยวกับประเพณี อาหารหรือบุคคลในชุมชน หรือประเทศต่าง ๆ สามารถช่วยให้เด็กที่อยู่ในชุมชนเล็ก ๆ มีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น และเรียนรู้วัฒนธรรมที่หลากหลายมากขึ้น (Smolen, Collins and Still, 2009)

4. การใช้เกมส์ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่มีการศึกษาแล้วพบว่า เกมส์สามารถเพิ่มความรู้ ความเข้าใจในเรื่อง วัฒนธรรม และลดอคติในการอยู่กันคนในสังคมที่มีความแตกต่างกันได้ (Choi, 2000) การนำเกมส์ของวัฒนธรรมต่าง ๆ มาเล่นในห้องเรียน ชี้ให้เด็กเห็นว่าเกมส์เดียวกัน แต่มีชื่อเกมส์และวิธีการเล่นที่แตกต่างกัน หรือการให้เด็กมีส่วนร่วมในการแบ่งประสบการณ์วิธีการเล่น เป็นการกระตุ้นความสนใจการเรียนรู้ต่างวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก จะช่วยเพิ่มความตระหนักรู้ และการยอมรับในวัฒนธรรมที่หลากหลายได้เป็นอย่างดี และเกมส์ยังช่วยพัฒนาด้านความเข้าใจและการยอมรับในการอยู่ร่วมกันในสังคม และนำเทคนิคเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริงได้

5. การเล่นเกมบทบาทสมมติ อีกวิธีหนึ่งที่มีการศึกษาแล้วพบว่าสามารถพัฒนาความตระหนักรู้ในวัฒนธรรมต่าง ๆ และช่วยลดอคติและการแบ่งแยกกลุ่ม กิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติ ในห้องเรียนเด็กปฐมวัย เด็กสามารถเรียนรู้ และสำรวจเรื่องความเหมือนและความแตกต่างได้ สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กได้ เพราะเด็กจะเป็นคนกำหนดบทบาท และควบคุมสถานการณ์ได้อิสระ

ในขณะที่เด็กเล่นเกมบทบาทสมมติเป็นคนอื่น จะเกิดการเลียนแบบตัวตนแบบ และถ่ายทอดเป็นคำพูด คำอธิบาย อากัปกริยาของตัวเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้ความเหมือนหรือความแตกต่างในบทบาทต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้นมุมการเล่นบทบาทสมมติไม่ว่าจะเป็นการทำอาหารหรือมุมแต่งตัว ควรมีอุปกรณ์ที่มาจากหลาย ๆ วัฒนธรรม เช่น มุมอาหารประจำท้องถิ่น หรืออาจมีมุมตุ๊กตาก็ควรจะมีตุ๊กตาที่มีเพศ สีผิว สีตา และสีผมที่แตกต่างกัน (Huber, 2000) การเล่นเกมบทบาทสมมติในชั้นเรียนเด็กโตก็สามารถทำได้เช่นกัน Moradi (2004) เสนอแนวทางปฏิบัติการเล่นเกมบทบาทสมมติในห้องเรียนเด็กโต เริ่มจากการให้นักเรียนเลือกบุคคลที่มีเชื้อชาติ ศาสนา หรือวัฒนธรรมที่แตกต่างจากตนเอง แล้วหาข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลนั้น เมื่อเตรียมข้อมูลพร้อมแล้ว นักเรียนต้องเล่นเกมบทบาทสมมติเป็นบุคคลนั้นในชีวิตประจำวันจริงที่โรงเรียนเป็นเวลาหนึ่งวัน นักเรียนต้องแต่งตัว พูด และแสดงความคิดเห็นตามภูมิหลังของบุคคลนั้น แนวทางการปฏิบัตินี้จะสนับสนุนให้นักเรียนได้ศึกษาและได้รับประสบการณ์จริงในความเหมือนและความแตกต่างกันของแต่ละบุคคลอย่างละเอียด ทำให้มีความเข้าใจในเรื่องพหุวัฒนธรรมของตนและผู้อื่นมากขึ้นด้วย

สรุปได้ว่าเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง บทบาทหน้าที่ของคนในสังคมก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน จึงไม่สามารถจะปฏิเสธได้ว่าสังคมไทยเปลี่ยนไปเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ดังนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ และวิธีในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็ก ๆ ออกไปอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม นักวิชาการด้านการศึกษาได้แนะนำวิธีการและเทคนิคการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากมายในการสอนเรื่องพหุวัฒนธรรม เช่น การใช้หนังสือภาพ หนังสือนิทาน และวรรณกรรมพื้นบ้าน การสอนเรื่องพหุวัฒนธรรมผ่านศิลปะ เกมส์ และการเล่นเกมบทบาทสมมติ รวมไปถึงทักษะของครูในการเลือกหนังสือภาพ การซักถามนักเรียนขณะอ่านหนังสือ และการยกประเด็นเกี่ยวกับความเหมือนและความแตกต่างของวัฒนธรรม ครูควรนำวิธีการสอนและเทคนิคเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทสังคมปลูกฝังให้เด็กมีความภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนเอง มีความตระหนักรู้ ฟังพอใจ และยอมรับในความหลากหลาย

ตลอดจนสามารถพัฒนาตนเป็นพลเมืองดี มีประโยชน์ และ
ปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่าง
ปกติสุข

เอกสารอ้างอิง

ไข่มุก อุทัยวาลี. (2552). วิเคราะห์ปัญหาการจัด

การศึกษาของรัฐที่มีต่อการบูรณาการทางสังคม
และวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้พ.ศ.

2460-2547. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับ

สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5(1).

ชูพินิจ เกษมณี. (2545). การบูรณาการเรียนรู้

วัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตของชนต่างวัฒนธรรม/
ชนกลุ่มน้อยกับการศึกษา. รายงานวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนัก
นายกรัฐมนตรี.

ฐิติมดี อาพัทธนันท์. (2551). “พหุวัฒนธรรม

ศึกษาในมุมมองของนักวิชาการชาวอเมริกันและ
ข้อคิดต่อสังคมไทย” วารสารครุศาสตร์. 36, 128

- 134.

รสสุคนธ์ เนาวบุตร. (2557). แนวทางการจัด

การศึกษาเรียนรู้ร่วมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านป่าละอู อำเภอหัวหิน จังหวัด

ประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์การศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2549). สารานุกรมไทย เล่ม

26. กรุงเทพมหานคร: บริษัทด้านสุทธา
การพิมพ์.

วุฒิศักดิ์ โกชนกุล. (2556). โครงสร้างทางสังคม

ตามแนวทางพหุวัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อ 14
มิถุนายน 2556. จาก

<http://www.pochanukul.com/?p=126>

บัญญัติ ยงยวน. (2550). การใช้กิจกรรมศิลปะ

เพื่อส่งเสริมการยอมรับความหลากหลาย

วัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม. วารสาร

ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ปัตตานี. 18, 1-14.

เอกรินทร์ สังข์ทอง (2555). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

ในสังคมพหุวัฒนธรรม: การทบทวนแนวคิดทฤษฎี
และการปฏิบัติ. วารสารคณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

20(1).

อามัดไญนี ดาโอ๊ะ (2551). การสอนพหุวัฒนธรรม

ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นจริงหรือ.

สืบค้นเมื่อ วันที่ 20 สิงหาคม 2563 สืบค้นจาก

www.saengtham.com/collum5.pdf

Banks, J.A. (1994). *An Introduction to*

Multicultural Education. Boston: Allyn
and Bacon.

Bainbridge, Joyce M., Pantaleo, Sylvia, and

Ellis, Monica. (1999). *Multicultural*

picture books. Perspectives from Canada.

The Social Studies. July-August: 183-188.

Bennett. (2007). *Comprehensive*

Multicultural Education: Theory and
Practice. Boston: Pearson Education.

Choi, K. Y. (2000). *Activity plans of group*

games for social and emotional

development of kindergarten children

in Korea. Paper Presented at the

Association for Childhood Education

International ๒๐๐๐ Annual Conference,

Baltimore, Maryland.

D'Angelo, Andrea M. and Dixey, Brenda P.

(2001). Using multicultural resources for

teachers to combat racial prejudice in the

classroom. *Early Childhood Education*

Journal 29 (2), 83-87.

Grant, Carl A. and Ladson – Billing, Gloria.

(Eds). (1997). *Dictionary of Multicultural*
Education. Phoenix, Arizona: Oryx Press.

Huber. (2000). Promoting multicultural

awareness through dramatic play centers.

Early Childhood Education Journal,

23(4), 235-236.

- Jenks, C., Lee, J. O. & Kanpol, B. (2001). **Approaches to multicultural education in preservice teacher education: Philosophical frameworks and models for teaching.** *The urbanreview*, 33(2)
- National Council for the Accreditation of Teacher Education (NCATE). (2002). **Professional standards for the accreditation of schools, colleges, and departments of education.** Washington, DC: Author.
- Mesrobian, Joyce. (1992). **Multicultural Books.** *Books for Children*. Fall, 33-35.
- Mitchell, M. Bruce.and Salsbury, E. Robert. (1999). **Encyclopedia of multicultural education.** British: Greenwood.
- Moradi, B. (2004). **Teaching about diversities: The shadow/role-play exercise.** *Teaching of Psychology*, 31(3), 188-191.
- Reisberg. (2008). **Social/ecological caring with multicultural picture books: Placing pleasure in art education.** *Studies in Education*. 49(3), 251-267.
- Smolen, Lynn A., Collins, Linda J., and Still, Kristine L. (2009). Enhancing cultural understanding and respect with multicultural text sets in the k-8 classroom. **Ohio Journal of English Language Arts.** 48(2), 18-29.
- Tileston. (2004). **What Every Teacher Should Know About Diverse Learners.** California: Corwin Press.
- Wan. (2006). **Teaching diversity and tolerance in the classroom: A thematic storybook approach.** *Education*. 127 (1), 140-145.
- Wilson, Joseph E. (2006). **Investigating the Influence of Anti-racist Education in Achieving Prejudice Reduction Among Secondary Education Students.** From <http://proquest.umi.com>. Accessed